

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ МУЗИКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Гарант освітньої програми
Наталія РЯБУХА

2 вересня 2021 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Проректор з навчальної роботи
Інна СТАЦІВСЬКА

2 вересня 2021 р.

**Силабус
навчальної дисципліни**

МУЗИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА

Освітньо-наукова програма – Музичне мистецтво

Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Харків – 2021

Силабус склав:
доктор мистецтвознавства, доцент
Щепакін Василь Михайлович

Силабус затверджено на засіданні кафедри теорії та історії музики,
протокол № 3 від «31» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри теорії та історії музики,

доктор мистецтвознавства, доцент

Ірина КОНОВАЛОВА

Силабус схвалено радою факультету музичного мистецтва
Протокол № 2 від 02 вересня 2021 р.

Голова ради факультету

Тетяна БОЛЬШАКОВА

1. Загальна інформація про дисципліну

1 Назва дисципліни	Музична журналістика
2 Викладач	Щепакін Василь Михайлович
3 Профіль викладача	vasyl_shchepakin@xdak.ukr.edukation , профіль у Google Suite for Edukation
4 Контактні дані викладача (роб. тел., e-mail)	(+38095)143-62-18 basilshchepakin@ukr.net
5 Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова
6 Рік підготовки	2
7 Семестр	4
8 Лекції (год.)	20
9 Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	20
10 Самостійна робота (год.)	50
11 Індивідуальна робота (год.)	—
12 Кількість кредитів	3
13 Загальна кількість годин	90
14 Форми, види навчальних занять та методи навчання	Форми: навчальні заняття в очній, дистанційній або змішаній формах, самостійна робота, контрольні заходи. Види: лекція, семінар, консультація. Методи: проблемний виклад, дальтон-план, частково-пошуковий, дослідницький – самостійний пошук наукових, навчальних матеріалів за тематикою навчальної дисципліни.
15 Види поточного контролю	Виконання практичних завдань, поточне опитування
16 Вид підсумкового контролю	Екзамен

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Музична журналістика» має суттєве значення в структурі музично-культурологічних дисциплін, є однією з найважливіших ланок комплексного розвитку і формування особистості майбутнього музикознавця-дослідника і науковця. Педагогічне значення музичної журналістики у професійній діяльності музикантів виявляється в тому, що вона сприяє формуванню художньої оцінки та орієнтації музикантів, виявленню цілей, побудови програми їх діяльності. Отже, музична журналістика виконує пізнавальну, творчу, аксіологічну та систематизуючу функції в музично-культурологічному становленні музиканта-фахівця, впливає на різні форми його музичної діяльності та процеси музичної комунікації.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Курс «Музична журналістика» призначений для розвитку оціночно-цінносних якостей здобувачів освітньо-наукового рівня і базується на спеціальних професійно спрямованих теоретичних і практичних знаннях, отриманих ними під час навчання в бакалавратурі та магістратурі, зокрема з історії музики, історії і теорії інструментального, вокального, диригентського, оркестрового, хорового виконавства, музичної естетики, музичної педагогіки, музичної психології, гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів, музичної інтерпретації та ін. і сприяє практичному засвоєнню аспірантами навичок

написання музично-критичних опусів, а також систематизації знань з історії розвитку музично-критичної думки в Україні, Європі та в усьому світі, з'ясуванню жанрово-стильових відмінностей музично-критичних опусів, виконавських стилів провідних музикантів сучасників тощо.

Курс спрямований на формування в аспірантів навичок публічної музично-критичної діяльності, можливості надати художньо-естетичну усну і письмову оцінку будь-якому музичному явищу в сучасній загальнокультурній парадигмі.

За допомогою курсу здобувачі не лише мають навчитися висловлювати свої враження й оціночні судження з приводу перегляду, прослуховуванню або відвідання наживо концертів, фестивалів, конкурсів тощо, а й викласти їх у письмовому вигляді, тобто придбати навички музичного журналіста, а й працювати з першоджерелами (архівні матеріали, стара періодика), знаходячи в таких матеріалів можливість найбільш реально відчутти культурні й музичні особливості і зв'язки: в музичній педагогіці, музичному вихованні та інших сферах музичної діяльності. Водночас, ретельна увага до музично-критичного надбання минулих часів та особисте їх знайомство із зразками вітчизняної музично-критичної думки суттєвішим чином має допомогти аспірантам в їхній наукових пошуках та узагальненнях (особливо в роботах, пов'язаних з в музичним краєзнавством, етномузикологічними особливостями того чи іншого регіону України тощо.). Отже, курс музичної журналістики виконує пізнавальну, творчу, аксіологічну та систематизуючу функції в музично-культурологічному становленні музиканта-науковця, впливає на різні форми його музичної діяльності та процеси музичної комунікації.

Після захисту кандидатських дисертацій одним із напрямків практичної діяльності молодих науковців-музикознавців може стати саме їхня робота як ведучих музичних програм, музичних критиків, через поєднання художнього слова і наукового мислення стати пропагандистами сучасних передових тенденцій музичної культури і мистецтва.

2.3. Мета вивчення дисципліни: аналіз і оцінка різноманітних явищ музичної культури минулого та сучасності (музичні твори, концерти, музичні спектаклі, творчість музикантів – виконавців і композиторів, організація концертного життя тощо) у загальних та спеціальних періодичних виданнях, на радіо, телебаченні, в Інтернеті.

2.4. Завдання вивчення дисципліни:

Основними завданнями курсу «Музична журналістика» є:

- визначення специфіки музичної журналістики як сфери музикознавства;
- виявлення місця музичної журналістики та її функцій в професійній діяльності митців;
- визначення особливостей художньої цінності та оцінки в структурі музичної журналістики;
- вивчення основних методів музично-критичного аналізу та оцінки явищ музичної культури;
- визначення категорії стилю та її значення в музично-критичному аналізі;
- виявлення специфіки критичного аналізу виконавського стилю;
- аналіз структури жанрів музичної журналістики та власне жанрів і форм публікацій (або оприлюднення – для усних жанрів) критичних робіт;
- визначення специфіки основних принципів та етапів роботи над критичним виступом;
- виявлення найважливіших етапів розвитку музичної критики і музичної журналістики в історико-культурному контексті;
- визначення специфіки історичного розвитку західноєвропейської музичної критики кінця XVIII–XIX ст.;
- визначення специфіки історичного розвитку російської та вітчизняної музичної критики дореволюційних часів;
- характеристика найважливіших етапів розвитку музичної критики і музичної журналістики в СРСР;

- узагальнення основних рис сучасної музичної творчості та їх відображення в музично-критичних працях;
- визначення характеру та структури сучасних видань музичної періодики;
- ознайомлення з проблемою авторського права стосовно музично-журналістської діяльності.
- Ознайомлення із специфікою застосування фандрейзингу в музичній сфері.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу у сфері культури і мистецтва на основі цілісної системи історичних і теоретичних знань та сформованих особистих художніх і морально-ціннісних орієнтирів.

ЗК 2. Здатність до управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).

ЗК 4. Здатність до розуміння культури і звичаїв інших країн, до міжкультурного діалогу з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому; працювати в міжнародному середовищі, використовувати академічну українську та іноземну мови у професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти, ставити та вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, працювати в критичних умовах, брати на себе відповідальність, бути лідером у команді; планувати та управляти науковими проектами

Професійні компетентності:

СК 1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі музикознавства та дотичних до нього міждисциплінарних напрямках, зокрема культурології, і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з музикознавства.

СК 5. Здатність до системної науково-пошукової роботи з усім спектром архівних, літературних, фахових, нотних, загальнонаукових, аудіо- та відео-джерел з урахуванням характерних ознак найважливіших тенденцій сучасного музикознавства, а також до застосування методологічних знань для осмислення особливостей світових, і, зокрема, українських історико-культурних, теоретичних та практичних реалій.

СК 8. Здатність доцільно застосовувати новітні музикознавчі концепції, а також пояснювати сучасні музичні явища і процеси.

СК 9. Здатність аналітично мислити і практично застосовувати навички систематизації та узагальнення інформації, працювати з іншомовними науковими текстами за напрямом досліджень.

СК 10. Здатність самостійно здійснювати аналіз музичного твору та особливостей його функціонування у певному соціокультурному середовищі.

СК 11. Здатність здійснювати критичні діалоги, наукові дискусії з проблем музичного мистецтва на міжнародному рівні.

СК 12. Здатність на основі фінансової грамотності здійснювати діяльність з фандрейзингу в кросмедійному контексті музично-публіцистичної діяльності

2.6. Результати навчання

ПРН 1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з музичної культури та мистецтва і на межі предметних галузей музикознавства та культурології, а також дослідницькі вміння та навички, достатні для проведення наукових досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення

інновацій.

ПРН 2. Володіти спеціалізованими вміннями/навичками і методами, необхідними для розв'язання значущих проблем у сфері професійної практичної та наукової музичної діяльності, а також розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики в галузі музичного мистецтва.

ПРН 4. Презентувати та обговорювати результати досліджень, наукові проблеми музичного мистецтва, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

ПРН 10. Проводити науково-просвітницьку діяльність у галузі музичного мистецтва.

ПРН 11. Бути здатним до саморозвитку і самовдосконалення протягом життя, нести відповідальність за навчання інших, демонструвати значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічну та професійну доброчесність, відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної наукової музикознавчої діяльності.

ПРН 12. Започатковувати, планувати, реалізовувати, коригувати послідовний процес ґрунтовного музикознавчого наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт у науково-педагогічній та музично-просвітницькій сферах діяльності.

ПРН 13. Вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань в царині музичного мистецтва, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому, використовувати академічну українську та іноземну мови у професійній музикознавчій науково-дослідницькій, педагогічній, музично-журналістській та просвітницькій діяльності.

ПРН 14. Мати універсальні навички науковця, зокрема уміти писати грантові пропозиції, застосовувати інформаційні технології в дослідницькій діяльності, управляти науковими / мистецькими проектами.

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених аспірантам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу аспіранта; у випадку не відпрацювання аспірантом передбачених навчальним планом видів занять до екзамену він не допускається; пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання аспірант та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): усі питання щодо проходження курсу та можливостей застосування набутих знань у кандидатській дисертації мають обговорюватись між аспірантами та викладачем. Необхідно бути взаємно толерантними, поважати думку колег. Плагіат в аспірантській роботі під час вивчення навчального курсу та подальшій роботі над дисертацією є неприпустимим.

Норми академічної етики: дисциплінованість, дотримання субординації; відповідальність; робота в аудиторії з виключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тематика курсу					
Тема, план лекції	Форма заняття	Література	Завдання, год. самот.	Вага оцінки	Форми контролю
Розділ 1. Музична журналістика як феномен культури					
Тема Специфіка музичної критики	1. Лекція 2 год. як	5; 9; 33; 40; 47; 54	5	6	Опитування

сфери музикознавства.						
Тема 2. Художня цінність та оцінка структури музичної журналістики.	Лекція 2 год.	5; 9; 14; 33	5	6	Опитування	
Тема 3. Розвиток музичної критики і музичної журналістики в історичній ретроспективі.	Лекція 2 год., практичні заняття 2 год.	1–15; 16–59 (декілька на вибір аспірантів)	5	8	Опитування, заслуховування й обговорення підготовлених практичних завдань	
Розділ 2. Теоретико-методологічні основи музичної журналістики						
Тема 4. Жанрова система музичної критики.	Лекція 2 год.	5; 9; 33	5	5	Опитування	
Тема 5. Композиційні та стилістичні проблеми музично-критичних жанрів.	Лекція 2 год., практичні заняття 2 год.	2; 5; 9; 12; 16 – 59 (декілька на вибір аспірантів за узгодженням з викладачем)	5	5	Опитування, заслуховування й обговорення підготовлених практичних завдань	
Тема 6. Основні етапи та методика роботи над музично-критичними опусами.	Лекція 2 год., практичні заняття 2 год.	5; 9; 33	5	5	Опитування, заслуховування й обговорення підготовлених практичних завдань	
Тема 7. Форми публікації (оприлюднення) робіт з музичної критики та журналістики.	Лекція 2 год., практичні заняття 2 год.	5; 9; 33; 40; 50	5	5	Опитування, заслуховування й обговорення підготовлених практичних завдань	
Розділ 3. Жанрово-стильова специфіка музично-журналістської діяльності						
Тема 8. Інформаційні жанри.	Лекція 2 год., практичні заняття 2 год.	5; 9; 33	5	5	Опитування, заслуховування й обговорення підготовлених практичних завдань	

Тема 9. Літературно-художні жанри.	Лекція 2 год., практичні заняття 2 год.	5; 9; 33	4	5	Опитування, заслуховуван ня й обговорення підготовлени х практичних завдань
Тема 10. Аналітичні жанри.	Лекція 1 год., практичні заняття 4 год.	5; 9; 33	3	5	Опитування, заслуховуван ня й обговорення підготовлени х практичних завдань
Тема 11. Сучасні форми музично- журналістської діяльності. Авторське право.	Лекція 1 год., практичні заняття 4 год.	5; 9; 33; 36; 39; 40; 47; 48; 50	3	5	Опитування, заслуховуван ня й обговорення підготовлени х практичних завдань
Разом	40		50		
Усього балів (максимальна кількість)					60
Іспит					40
Разом:					100

5. Тематика семінарських (та / або практичних) занять (Вказується тема, питання для обговорення, література)

1. Розвиток музичної критики і музичної журналістики в історичній ретроспективі.

Питання для обговорення: Історія становлення музичної критики як виду музично-літературної творчості. Історична ретроспектива музично-критичної думки. Видатні музичні критики і музичні журналісти минулого. Аналіз публікацій західноєвропейських та вітчизняних музичних письменників і журналістів XIX – XX ст. Відомі західноєвропейські музичні критики XVIII — XIX ст. Зародження і становлення музично-критичної думки в Російській імперії (XIX — поч. XX ст.). Видатні російські музичні письменники минулого та їхня музично-просвітницька творчість. Музична журналістика в Україні у XIX — на початку XX ст. Музично-просвітницька і музично-критична діяльність П. Сокальського, В. Сокальського, В. Чечотта, О. Каневцова, І. Кузьмінського, Л. Джервазі, Р. Геніки, О. Горовиця та ін. Епістолярна спадщина М. Лисенка. Періодичні загальні і спеціальні музичні видання в Україні XIX — початку XX ст. Музична журналістика в XX — на початку XXI ст.: особистості, завдання, сфери діяльності. Аналіз низки публікації вітчизняних і зарубіжних музичних критиків минулого і сучасності.

Література: 1–4; 6–8; 10–15; 16–30; 33; 34–59 (декілька на вибір аспірантів за узгодженням з викладачем).

2. Композиційні та стилістичні проблеми музично-критичних жанрів.

Питання для обговорення: Особливості побудови музично-критичних жанрів. Значення заголовку до публікації. Роль і функції підзаголовків у музично-критичній статті. Літературні стилі в музичній журналістиці. Особливості викладення музично-критичного матеріалу. Відповідність завдань музично-критичного виступу адресатам (читацькій або слухацькій) аудиторії. Композиційний і стилістичний аналіз прикладів музично-журналістської творчості.

Література: 5; 9; 14; 17; 33.

3. Основні етапи та методика роботи над музично-критичними опусами.

Питання для обговорення: Підготовчий, основний та завершальний етапи роботи над музично-критичним опусом. Практичні засади роботи над музично-критичним опусом. Особливості підготовчого етапу в музично-журналістській діяльності. Узгодження теми, жанру, об'єму публікації в редакції друкованого видання. Етап написання музично-критичної роботи. Етап коректури музично-критичного тексту. Особливості існування музично-критичного опусу після його публікації.

Література: 5; 9; 33.

4. Форми публікації (оприлюднення) робіт з музичної критики та музичної журналістики.

Питання для обговорення: Проблеми публікації (оприлюднення) музично-критичних праць.

Література: 5; 9; 33; 40.

5. Інформаційні жанри.

Питання для обговорення: Характеристика інформаційних жанрів та особливості їх написання і вживання. Заслуховування та обговорення підготовлених музично-критичних робіт аспірантів, зроблених в контексті практики ознайомлення з інформаційними жанрами музичної журналістики.

Література: 5; 9; 33; 59 (зразки інформаційних жанрів у газетній періодиці з власного архіву викладача).

6. Літературно-художні жанри.

Питання для обговорення:

Характеристика літературно-художніх жанрів та особливості їх написання і вживання. Заслуховування та обговорення підготовлених музично-критичних робіт аспірантів, зроблених в контексті практики ознайомлення з літературно-художніми жанрами музичної журналістики.

Література: 5; 9; 33; 59 (зразки інформаційних жанрів у газетній періодиці з власного архіву викладача).

7. Аналітичні жанри.

Питання для обговорення:

Характеристика аналітичних жанрів та особливості їх написання і вживання. Заслуховування та обговорення підготовлених музично-критичних робіт аспірантів, зроблених в контексті практики ознайомлення з аналітичними жанрами музичної журналістики.

Література: 5; 9; 33; 59 (зразки інформаційних жанрів у газетній періодиці з власного архіву викладача).

8. Сучасні форми музично-журналістської діяльності. Авторське право.

Питання для обговорення: Практичні аспекти діяльності сучасного музичного журналіста. Музична журналістика на телебаченні та в Інтернет-просторі. ЗМІ та критика. Маркетинговий підхід у діяльності музичного журналіста. Музична критика — реклама — PR: точки дотику і відмінності. Авторське право та музична журналістика.

Література: 5; 9; 33.

6. Самостійна робота

Основними формами і завданнями самостійної роботи аспірантів з курсу є:

- теоретичне вивчення лекційного матеріалу курсу;
- ознайомлення із запропонованими музично-естетичними, музично-культурологічними, музично-історичними та музично-теоретичними працями з питань історії та теорії світової музично-критичної думки, музичної естетики

найважливіших художніх напрямів і стилів, а також музично-критичних принципів провідних діячів у цій літературно-музичній діяльності;

- реферування літератури, рекомендованої до курсу;
- практичне вивчення основ курсу (критичний аналіз різноманітних явищ сучасної музичної культури та виконавських інтерпретацій творів видатних композиторів XVII-XXI ст.).

Самостійна робота аспірантів передбачає, окрім вивчення історії становлення й розвитку музично-критичної думки, ознайомлення з численними зразками музично-критичних виступів, прослуховування запропонованої педагогом та обраної самими аспірантами музики, відвідання музичних концертів, оперних і балетних вистав, фестивалів, конкурсів, інтерв'ювання колег, педагогів тощо і написання музично-критичних робіт з метою набуття музично-журналістської практики.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

- Схема нарахування балів, які отримують аспіранти:

Розподіл балів за темами											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T9	T9	T	T	До 40 балів	100
								10	11			
6	6	8	5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання результатів навчання

A 90-100 (відмінно): аспірант відвідував усі аудиторні заняття, має повний конспект лекцій, творче орієнтується в матеріалі курсу, якісно виконував усі контрольні завдання, постійно брав активну участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

B 82–89 (добре): аспірант відвідував переважну більшість аудиторних занять, має конспект лекцій, вільно орієнтується в матеріалі курсу, доволі повно виконував контрольні завдання, брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

C 74–81 (добре): аспірант відвідував більшість аудиторних занять, має конспект лекцій, орієнтується в більшості проблем з курсу, виконував контрольні завдання, іноді брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

D 64–73 (задовільно): аспірант відвідував частину аудиторних занять, відсутній конспект частини лекцій, орієнтується в деяких проблемах з курсу, виконував деякі контрольні завдання, майже не брав участі в обговоренні проблемних питань дисципліни.

E 60–63 (задовільно): аспірант відвідав незначну частину аудиторних занять, відсутній конспект більшості лекцій, поверхово розуміється в проблемах курсу, більшість контрольних завдань не виконані або виконані на низькому рівні, уникав обговорення проблемних питань дисципліни.

FХ 35–59 (незадовільно з можливістю повторного складання): аспірант пропустив більшість аудиторних занять, немає конспекту лекцій, дуже поверхово розуміється в проблемах курсу, контрольні завдання не були виконані, практично не брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

F 0–34 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни): аспірант не відвідував або майже не відвідував заняття з даної дисципліни, не має конспекту лекцій, не розуміється в проблемах курсу, контрольні завдання не виконувалися, уникав обговорення проблемних питань дисципліни.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Барвінський В. З музично-письменницької спадщини: Дослідження, публіцистика, листи / Упоряд. В. Грабовський. — Дрогобич: Коло, 2004. 256 с.: іл.
2. Гордійчук М. На музичних дорогах. Статті та рецензії. Київ, 1973.
3. Гусарчук Т. В. Володимир Пухальський: феномен творчої особистості // Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. 2013. № 4. С. 60–77.
4. Зинькевич Е. Концерт и парк на крутояре... Киев музыкальный XIX — начала XX ст. Очерки. Київ : Дух і літера, 2003. 316 с.
5. Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навч. посіб. Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. 424 с.
6. Зинькевич Е. Пам'ять об исчезающем времени. Страницы музыкальной летописи Київ, 2005.
7. Іван Франко про музику / упоряд. Тамара Коноварт. Львів, 2006. 120 с.
8. Людкевич Станіслав. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / упоряд. З. Штундер. Львів : Вид-во М. Коць, 1999. Т. 1. 496 с
9. Мельник Л. О. Музична журналістика: теорія, історія, стратегії (на прикладах із щоденної преси Львова від початків до сьогодення) : монографія. Львів : ЗУКЦ, 2013. 383 с.
10. Микола Леонтович. Спогади. Листи. Матеріали / упоряд. приміт., комент. В. Ф. Іванова. Київ : Муз. Україна. 1982. 235 с.
11. Микола Лисенко. Листи / упоряд. Р. М. Скорульська. Київ : Муз. Україна, 2004. 680 с.
12. Молчко У. Б. Публіцистична спадщина Нестора Нижанківського. Дрогобич : Посвіт, 2014. 304 с.
13. Сокальський П. П. Вибрані статті та рецензії. Київ, 1977.
14. Щепакін В. М. Музична культура Сходу і Півдня України другої половини ХІХ – початку ХХ століть: Європейські виміри : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2017. 479 с.
15. Юферова З. Б. Дон-Диез «Южного Края»: золотые россыпи композиторского и музыкально-критического наследия Владимира Сокальского : монографія / ред.: Е. Г. Рощенко (Аверьянова); Харьков. нац. ун-т искусств им. И. П. Котляревского. Харьков : С.А.М., 2014. 402 с.

Додаткова література

16. Асаф'єв, Б. Критические статьи, очерки и рецензии (из наследия конца 10 – начала 30-х годов). Москва; Ленинград, 1967.

17. Барвінський В. Статті та матеріали / упоряд. В. Грабовський. Дрогобич : Відродження, 2000. 148 с.
18. Барский С. Художественно-критические статьи Ф. Листа. Лист Ф. Избранные статьи. Москва : Госмузизд, 1959. С. 7–18.
19. Берлиоз, Г. Избранные статьи. Москва, 1956.
20. Борис Лятошинский. Воспоминания. Письма. Материалы: в 2-х чч. Ч. 1. Воспоминания / сост. Л. Н. Грисенко, Н. И. Матусевич, коммент. Л. Н. Грисенко, вст. ст. проф. И. Ф. Белзы. Киев : Муз. Україна, 1985. 214 с.
21. Булат Т., Філенко Т. Світ Миколи Лисенка. Національна ідентичність, музика і політика України ХІХ — початку ХХ століття. Нью-Йорк ; Київ, 2009. 408 с.
22. В. С. Косенко. Спогади. Листи / упор. А. В. Косенко. Вид. 2-ге, доп. Київ : Муз. Україна, 1975. 256 с.
23. Завальнюк А. Ф. Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори. До 130-ї річниці від дня народження / вид. 2-ге, доп. Вінниця : Нова книга, 2007. 272 с.
24. Загладько А. О. Фортепіанна компонента у концертному житті Києва 70–80-х років ХІХ століття (за матеріалами періодики) [Рукопис] : дис. ... канд. мистецтвознавства 17.00.03 — музичне мистецтво / НМАУ імені П. І. Чайковського. Київ, 2020. 381 с.
25. Зинькевич Е. О настоящем и былом размышляет Евгений Станкович в беседах с Еленой Зинькевич. Нежин: Издатель ЧП Лысенко М. М. 2012. 312 с.
26. Каратыгин, В. Г. О музыкальной критике. Критика и музыкознание : сб. ст.. Ленинград, 1975.
27. Каришева Т. Петро Сокальський [Текст]: життя і творчість. Вид. 2-ге, перероб. Київ: Муз. Україна, 1978. 190, [2] с.
28. Кирило Стеценко. Спогади. Листи. Матеріали / упоряд., вст. ст., прим. Є. Федотова. Київ : Муз. Україна. 1981. 474 с.
29. Кияновська Л. Мирослав Скорик: творчий портрет композитора в дзеркалі епохи. Львів : Сполом. 1998. 216 с.
30. Коменда О. І. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі : дис. ... доктора мистецтвознавства : 17.00.03 — музичне мистецтво / НМАУ. Київ, 2020. 519 с. URL : <https://knmau.com.ua/wp-content/uploads/komenda-dysertatsiya-2.pdf>
31. Коменда О. Рецензія на компакт-диск Олександра Козаренка «Фортепіанна музика Миколи Лисенка». Українська музика. 2014. №4 (14). С. 156–159.
32. Корольчук О. М. Музичні критики нашого часу. Олена Сергіївна Зинькевич / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2009. URL : <http://ua.textreferat.com/referat-16640>.
33. Курьшева Т. Слово о музыке. О музыкальной критике и музыкальной журналистике: Очерки. Москва : Композитор, 1992.
34. Ливанова Т. Критическая деятельность русских композиторов-классиков Москва-Ленинград, 1950.
35. Ливанова Т. Оперная критика в России. Вып. 1-6. Москва, 1963–1974.
36. Мураками Х. Джазовые портреты. Москва : ЭКСМО, 2006. 240 с.
37. Мясковский, Н. Я. Критические статьи. Собрание материалов. Москва, 1964. Т. 2.
38. Найдюк О. М. Трансформаційні процеси у жанрах музичної критики (за матеріалами української преси 1990–2005 років) : дис. ... канд. мистецтвознавства 17.00.03 — музичне мистецтво [Рукопис] / НМАУ імені П. І. Чайковського. Київ, 2019. 252 с.
39. Немкович О. Явище «українська музична періодика» та його формування в ХІХ ст. // Студії мистецтвознавчі, 2003. №4. С. 22–31.
40. О музыкальной критике: из высказываний современных зарубежных музыкантов. Москва, 1983.
41. Овчинников М. Фортепианное исполнительство и русская музыкальная критика ХІХ века. Москва, 1987.
42. Одоевский, В. Ф. Музыкально-литературное наследие. Москва, 1956.

43. Оссовский, А. Музыкально-критические статьи. Ленинград, 1971.
44. Потієнко С. В. Становлення спеціалізованих періодичних друкованих видань та еволюція української музичної періодики для бандуристів // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2016. Вип. 22. С. 174–182. URL : http://rshu.edu.ua/images/nauka/ukr_kult_min_such_rozv_nm_vip22.pdf.
45. Рожановский В. В. А.Чечотт — музыкальный летописец Киева // Зеркало недели. 1995. 1–8 дек. № 48. URL : https://zn.ua/ART/vachechott_muzykalnyy_letopisets_kieva.html.
46. Роллан Р. Музыкально-историческое наследие. Вып. 3. Москва, 1988.
47. Серов А. Статьи о музыке. Вып. 1–6. Москва, 1984–1990.
48. Соллертинский И. Критические статьи. Ленинград, 1963.
49. Стасов, В. Статьи о музыке. Москва, 1974–1980. Вып. 1–5.
50. Стравинский, И. Статьи. Воспоминания. Москва, 1985.
51. Стравинский, И. Диалоги. Воспоминания. Комментарий. Л., 1971.
52. Ступель А. Русская мысль о музыке. 1895-1917: очерки истории музыкальной критики. Л., 1980.
53. Чайковский, П. И. Музыкально-критические статьи. Л., 1986.
54. Черкашина-Губаренко М. Музика і театр на перехресті епох. Т. 1-2. К., 2002.
55. Шимановский К. Избранные статьи и письма. Л., 1963.
56. Шуман, Р. О музыке и музыкантах : в 2 т. М., 1975–1979.
57. Щепакин В. М. Западнославянские пианисты в зеркале южнорусской прессы 1870-х годов // Культура, искусство, образование: проблемы и перспективы развития : материалы науч.-практ. конф. с междунар. участием (8 февр. 2013 г.) / Смолен. гос. ин-т искусств. Смоленск, 2013. С. 434–440.
58. Щепакин В. М. Музыкальная критика Юга Российской империи 1860–1880-х годов // Актуальные проблемы высшего музыкального образования : науч.-аналит. и науч.-образоват. журн. / Нижегород. гос. консерватория (акад.) им. М. И. Глинки. Нижний Новгород, 2013. № 2 (28). С. 3–7.
59. Матеріали з газетної та журнальної періодики України та Росії XIX — початку XX ст. з архіву автора силабусу.

Інтернет-ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури
2. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека імені К. С. Станіславського
3. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
4. Вікіпедія : вільна енциклопедія [Електронний ресурс] // <http://ua.wikipedia.org/wiki/>
Категорії: Музична критика; Музична журналістика; Музична культурологія тощо.